

Pressen om FEMTIO ÅRS MILITÄRFLYG

Det svenska militärflygets 50-årsjubileum på Malmen den 1-2 september blev en stor succé och fick utmärkt publicitet. Ett speciellt intresse rönte pianen från "ricinoljeepoken"; "det intressantaste och definitivt nya med Malmen-uppvisningarna var det gamla", skrev Svensk Underbefälstidning. Den historiska spännvidden mellan Nieuportmonoplanet och Draken fascinerade många. Arbetet ansåg, att militärflyget är "ett signifikativt exempel på den våldsamma tekniska utvecklingen i vårt land". Den danska tidskriften FLYV påpekade inledningsvis att "begyndelsen till det imponerande svenske flyvevaaben" var att "4 privatpersoner skänkte i 1912 et franskbygget 1-saedet monoplan af typen Nieuport IV 6 til det svenske forsvar".

CRONAN PÅ VERKET

På lördagen var Vår Herre "med dom linhåriga", - som Svenska Dagbladet uttryckte saken - dvs det var ett strålände väder. Svenska Dagbladet anslog en romantisk ton i sitt referat rubricerat "Pionjärlycka i ricinoljerök vid militärflygets 50-årsfest" och ägnade stort utrymme åt förhållandena på den gamla goda tiden. Om publikens reaktioner skrev Svenska Dagbladet: "15.000 personer, som åt glass och kolv och pratade och hade det picknickigt i största allmänhet när moderna Draken för åtskilliga tiotal miljoner kronor susade förbi i ljudfart, följde andaktsfullt

och under djup tystnad det lilla monoplanets en smula vingliga, en smula hostande äventyr i luften. Alltmeden veteranerna insöp ricinoljeångorna", och Expressen: "Två gånger applåderade publiken särskilt hörbart vid flygvapnets generalrepetitioner på lördagen av 50-årsuppvisningarna. Den ena gången var när major Fritz Crona 'slog ner' - jo, det hette faktiskt så på den äldsta tiden - med 1912 års Nieuport monoplan ('Cronan på verket') efter en enveten kamp mot en bitisk motvind. Den andra gången var när 32 fallskärmsjägare landade efter en mycket snygg, väl samlad uthoppning. Att en hamnade i en grantopp utanför fältgränsen gjorde inte helhetsintrycket sämre. Sedan han beundrat utsikten klättrade han ner utan hjälp." "Att applådera jetflygarna lönar sig inte. De dränkes själva i sitt eget oljud all den entusiasm åskådarna är mäktiga".

HÄN MOT TYNGDLAG

Om Drakenflygarnas (löjtnanterna Dag Hemberg och Torbjörn Thorén) program fortsatte Expressen: "De 'hånar tyngdlagarna' - för att låna ett uttryck från en av Malmelätts pionjärer. Drakens värdbarhet och praktiskt lodräta stigningsförmåga blev övertygande illustrerad. Att detta nummer är av högsta internationella klass, om inte den allra högsta, är obestridligt." Skribenten ville också "ge en särskild elog åt fyr-

De mekaniker som ömt vårdade och skötte om de historiska flygplanen var under flygdagarna klädda i tidstrogen mundering. Också förrarna hade tagit på sig sådana kläder som aviatörerna bar när flyget var ungt. Bilden till höger: flygvapenchefen tillsammans med flottiljchefen på F 3.

gruppen ur F 18 'Acro Hunters' för deras följ-samma och sammanhållna avancerade uppvisning i förband." Som slutomdöme skrev han "Vad som ändå kanske till sist säkrade segern var den perfekta precisionen i uppvisningarna i tid och rum. Den precisionen uppvägrade gott vad som möjligen fattades i massverkan, som man så lättvindigt låter sig imponeras av vid utländska flygcirkusar." "Därutöver är att säga att utställningarna i anslutning till flygdagen var perfekta. Alla fick röra sig fritt och fotografera fritt, trots uppställningar av robotar och andra märkvärdigheter. Hysch-Hysch-andan var plötsligt bannlyst, till allmän trevnad."

VÄRLDSUNIK KAVALKAD

Den uppvisning av sex deceners militärplan, som Nieuporten, Tummelisan, Fokkern, B 17, Tunnan och Draken tillsammans gav, fastnade Östgöten för under rubriken "Världsunik kavalkad dagarnas höjdpunkt". "Höjdpunkten under de båda flygdagarna blev - kungen må ursäkta - lördagens fullkomligt sensationella uppvisning Femtio år i luften. En händelse av världsunikt slag, då publiken fick se det gamla flygväsendets envingade flygplan - monoplan - från 1912 och därefter hela den fantasieggande utvecklingen fram till dagens fartfebriga J 35 Draken, kapabel att göra hastigheter som i planflykt motsvarar två gånger ljudets."

Dagens Nyheter drog fram löjtnant Berglunds

"halsbrytande uppvisning" med en Sk 28 C Vampire som han hanterade "så att flyghabituerna tog sig om hakan. Han flög på rygg, steg med planet rakt upp i det blå tills det stannade, stod still där uppe och tippade sedan över i brant dykning. Det påminde om en fantastisk berg- och dalbana. Efter en halvroll fällde han så direkt ut ställen i ryggläge och landade i medvind."

Men jubileet gav mycket mer än så påpekade Svenska Dagbladet: "Utställningar på marken av alla de slag, flygningar för publiken med både små och stora plan, modellflygplan som snurrade som humlor över gräset, manövrerade med tunna trådar eller per radio, en grupp segelplan som genomförde en briljant goodwilluppvisning av 'den tysta sporten' - och en organisation, skött skött av leende och flinka lottor och rutinerade trafikpolisier, som för åskådarna bytte trängsel mot trivsel."

DEN STORA PARAPLYDAGEN

Vädrets makter var tyvärr inte lika nådiga på söndagens premiär som på lördagens generalrepetition, utan "den stora flygdagen blev den stora paraplydagen", som rubriken löd i Smålands Allehanda. Den högtidliga avtäckandet av en minnessten över flygpionjären baron Cederström kunde

Forts på sid 27

PRESSEN OM FEMTIO ÅRS MILITÄRFLYG
Forts från sid 21

visserligen genomföras under någorlunda godartat väder. TT refererar "Vid minnesstenen erinrade flygvapenchefen, generallöjtnant L Thunberg om flygets exceptionella utveckling och gav dess pionjärer en eloge för deras arbete. Flygvapnet har, sade han, med en minnessten, velat hedra baron Carl Cederström som på denna plats för 50 år sedan startade den första flygskolan. Han anhöll därefter om att konungen ville bjuda täckelset falla."

KUNGENS TAL

"- Ej utan stolhet konstaterar vi att vårt svenska flygvapen i dag på snart sagt alla områden står på höjden av vad som kan åstadkommas," sade kung Gustaf Adolf enligt TT bl a. "Entusiasmen och kunnigheten hos dess män är stor. Den tekniska skickligheten är högst värdefull och när det gäller det alltmer invecklade materielens fortsatta utformning är intresset påfallande både på den militära sidan och den med denna intimt samverkande industrin. Vi svenskar har all anledning att vara tacksamma för vårt flygvapens utmärkta standard och därför kan vi med tillförsäkt tro på dess fortsatta förmåga att följa med sin tid och att nå allt högre effektivitet - ett värn för vår fred och vår frihet."

General Axel Ijungdahl på väg till flyguppvisningen i sällskap med veteranen överste von Porat...

...och general Nordenskiöld i glatt samtal under den regniga jubileumssöndagen på Malmen, Linköping.
REDUCERAD FLYGUPPVISNING

Själva flyguppvisningen blev dock till stor del spolerad, då programmet kraftigt måste avkortas. Svenska Dagbladet skrev "Och så började motigheterna. De 18 Sk 50 Safir från F 5, som i luften skulle formiera siffrorna '5' och '0' kunde på grund av vädret inte göra detta utan nöjde sig med en överflygning i formation men major Fritz Crona anträdde upp i sin Nieuport från 1912, den som dåvarande löjtnanten Gösta von Porat flög hem från Paris och den nu grånade översten von Porat fick se i luften. Men glädjen varade inte så länge. Upp mot 50 meters höjd förmådde det gamla planet men efter några hundra meters flykt fann major Crona det nödvändigt att ta ned luftfarkosten. Men det hade ju visat sig i luften och konung och publik applåderade hjärtligt prestationen. Bättre gick det för kapten Sven-Erik Persson med 'Tummelisan'. Han kom upp i luften och genomförde programmet tillsammans med Fokkern, B 17, Tunnan och Draken. Men sedan följde de stora strykningarna i programmet. I stället för rotelflygning med Draken och avacerad flygning gick en Drake upp och gjorde några rollar över publiken. Två helikoptrar visade konsstycken och så var det slut. Det blev varken falletskärme hopp, ballongjakt eller det planerade stora uppvisningsnumret med 112 plan från 14 divisioner, vilket lördagspubliken fick se genomfört med halva antalet plan." Västmanlands Läns Tidning gav dock en något annorlunda bild: "Trots sämsta tänkbara väder lyckades uppvisningsle-

daren genomföra flyguppvisningarna i Malmslätt med anledning av militärflygets 50-årsjubileum till 90 procent. Det var styvt gjort, även om det för lekmannen förefaller ha varit en viss chanstagning."

Publiken angavs för lördagen till 15-20.000, medan uppfattningarna gick starkt isär i fråga söndagens besökare med variation från drygt 30.000 (TT och Sv D) till 80.000 (DN) via bl a 60.000 (uppskattning av pressofficeren vid Flygstaben, major Tibell, återgiven i VLT). "Någon exakt siffra gick inte att få fram. Sedlarna var för blöta, för att kunna räknas"

skrev läntidningen i Västerås.

Som avslutning på den här lilla pressöversikten återger vi avslutningen på Smålands Allehandas jubileumsreportage där flygvapnets historia och framtid knöts samman. "Tiden rinner fort inom alla flygvapen. Tekniken går fram med stormsteg från de blygsamma skutten i femtio kilometers hastighet för femtio år sedan till de överljude-snabba reoplanen i vår tid. Men pionjärandan finns alltjämt kvar i svenska flygvapnet. Nya områden utforskas, den kommande utvecklingen fordrar lika djärva och skickliga män som då vapnet var ungt för femtio år sedan."